

Відбувся VIII з'їзд Союзу русинів-українців Словацької Республіки

2 липня 2022 року в Словацько-українському культурно-інформаційному центрі в Пряшеві відбувся VIII з'їзд Союзу русинів-українців Словацької Республіки. Термін скликання з'їзду зривався через пандемію коронавірусу COVID-19.

ПРЯШІВ • 2. 07. 2022 р.

VIII з'їзд
СОЮЗУ РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ
СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Після Гімну Словацької Республіки та Гімну України делегатів і гостей з'їзду від імені Центральної ради СРУСР привітав заступник голови Центральної ради Союзу **Павло Богдан**. Сказав, що з'їзд скликано згідно з Статутом Союзу русинів-українців СР і його метою є оцінити минуле і визначити головні напрями діяльності організації на майбутній чотирирічний період.

У роботі з'їзду взяло участь 39 делегатів з 45, а також гості. Завідуюча відділом культури Пряшівського самоврядного краю (ПСК) **мгр Емілія Антолікова** передала вітання з'їзду від імені голови ПСК **Міла-**

«За вагомий особистий внесок у справу популяризації української культурної спадщини, особисті заслуги перед Україною в галузі культури та освіти» за підписом Прем'єр-Міністра України **Дениса Шмигала**. Голова громадської організації «Українсько-словацький центр співпраці» **Михайло Колібабчук** висловив вдячність Союзу русинів-українців СР за підтримку і допомогу українським біженцям, які опинилися в Словаччині внаслідок російського вторгнення в Україну.

Делегати ухвалили програму роботи з'їзду, регламент засідання, виборчий порядок з'їзду. Після того пройшли вибори комісії – мандатної, виборчої і пропозиційної. Роботою з'їзду поперемінно керували заступники голови ЦР СРУСР **Віктор Бандурчин** і **Людмила Ражина**.

Звітну доповідь про діяльність

25-членну Центральну раду СРУСР та Центральну контрольно-ревізійну комісію. На першому засіданні Центральної ради СРУСР було обрано 11-членну Президію. Головою Центральної ради СРУСР було обрано **Павла Богдана**, заступниками голови – **Галину Мивканич** (Свидник), **Віктора Бандурчина** (Михалівці) та **Андрія Яцканина** (Пряшів), які одночасно входять в склад Президії Центральної ради СРУСР. Делегати ухвалили Постанову VIII з'їзду Союзу русинів-українців СР. Постанова констатує, що далі поглиблюється занепад культурно-національного життя русинів-українців Словаччини, спостерігається повний занепад національного шкільництва, прискореними темпами проходить процес асиміляції і русини-українці Словаччини опинилися перед реальною втратою ними національної ідентичності. З'їзд під-

▲ **Михайло Дзихор** вручає **Павлові Богдану** Похвальну грамоту Кабінету Міністрів України.

Союзу русинів-українців Словацької Республіки від VII з'їзду зачитав **Павло Богдан**. (Основну частину звітної доповіді друкуємо в цьому номері газети).

Після звіту Центральної контрольно-ревізійної комісії, яку зачитала член КРК **Єва Олеар** та обговорення і ухвалення змін в Статуті організації в рамках дискусії виступили **Єва Олеар** (Пряшів), **Петро Бегені** (Пряшів), **Евеліна Гват** (Бардіїв), **Павло Богдан** (Пряшів), **Йосиф Воок** (Кошиці), **Святослав Нірода** (Михалівці), **Іван Тільняк** (Пряшів), **Михайло Іванцо** (Снина), **Людмила Ражина** (Свидник), **Іван Лукач** (Уменне). Делегати закликали посилити співпрацю з молоддю і залучити її в діяльність організації. Вважають неминучим заохочувати молодь до вивчення української мови, своєї історії і культури, пропагувати діяльність Союзу русинів-українців СР в ЗМІ.

Після дискусії пройшли вибори. У таємному голосуванні було обрано

тримав СНМ – Музей української культури перед посяганням на його місце і роль в суспільстві.

З'їзд ухвалив пред'явлені документи, вибори центральних органів Союзу, Основні напрями діяльності СРУСР до 2026 року, Проголошення делегатів VIII з'їзду і зміни в Статуті СРУСР.

У Постанові з'їзду констатується, що найгіршою є ситуація в національному шкільництві, яке стоїть перед загрозою повної ліквідації. З'їзд закликав відстоювати єдність і неподільність русинів-українців і їх культури.

Позачергову увагу потрібно звертати шкільництву, молоді, внутрішньо-союзному життю та фінансовому забезпеченню діяльності СРУСР, потрібно розробити концепцію діяльності Словацько-українського культурно-інформаційного центру в Пряшеві. Підвищену увагу приділяти пропагуванню діяльності СРУСР в ЗМІ, зокрема в соціальних мережах. Звернутись до новобраного керівництва РТВС з проханням більшого інформування діяльності Союзу. Приступити до видавання Словника русинів-українців Словаччини в електронній формі. Запропонувати українським професійним і громадським організаціям Словаччини створити спільну координаційну платформу зі спрямуванням на подальший розвиток нашої національності. Запропонувати МЗС України та Посольству України відновити консульство України в Пряшеві для покращення взаємовідносин обох держав.

Мирослав ІЛЮК.
Фото автора.

▲ Частина учасників з'їзду.

АРТ-ЕСТАФЕТА «Україна – символ волі та гідності»

Війна в Україні та неможливість влаштування культурних активностей як під час мирного періоду, надихнули ректора Art Business Academy в Києві **Валеріана Магатсарія** підготувати віртуальний огляд сучасного українського образотворчого мистецтва під назвою «Арт-естафета» на тему «Україна – символ волі та гідності». Співорганізатором наведеної акції є СНМ – Музей української культури у Свиднику; і в його приміщенні 5-го травня 2022 р. було відстартовано мистецьку естафету, яка своє продовження буде мати в Києві, Берліні, Одесі, Лондоні, Тбілісі, Амстердамі, Львові, Варшаві, Гельсінках, Комп'єні, Антверпені, Празі, Парижі та Кракові. До огляду зголосилося понад 100 художників та художниць, що проживають в Україні, Франції, Іспанії, Швейцарії та Грузії.

До публічного естафетного огляду митці надіслали разом 320 фотографічних зображень та відеозаписів своїх творів, які оцінювала міжнародна фахова комісія у складі: **Олександр Соловійов** (Україна), **Ігор Сайдел** (Німеччина), **Євген Деменюк** (Чехія), **Юлія Чмеленко** (Велика Британія), **Юлія Геммен-Ридніна** (Голландія), **Наталія Зв'ядадзе** (Грузія), а Словаччину в журі представляв автор цієї статті **Ладислав Пушкар**.

Надіслана колекція творів з точки зору образотворчого виду (живопис, рисунок, скульптура, фотографія, відео, інсталяція), жанру (портрет, фігуральна композиція, пейзаж, натюрморт, абстрактні твори), техніки (олія, ак-

варель, акрил, рисунок олівцем, колаж, мішана техніка, асамбляж та мистецької течії (експресіонізм, символізм, реалізм, сюрреалізм, імпресіонізм, абстракціонізм) була дуже різноманітною. Фахова комісія підбрала 35 робіт від 15-и авторів, які були представлені на коментованому публічному онлайн огляді.

Характерним для надісланої колекції образотворчих робіт є те, що переважна більшість з них була створена в цьому році та є художньою реакцією на безглузду та підступну війну Російської Федерації проти України. Наведений акт агресії виразно вплинув також на кольоровість більшості творів, в яких переважають національні кольори України – блакитна та жовта, як прояв патріотичних почуттів до своєї Батьківщини та червона й чорна, що символізують страждання, кров та безглузду смерть в нічому невинних дітей, жінок, літніх людей та воїнів різного віку, які захищають свою країну, волю та гідність.

Презентовані образотворчі роботи є мистецьким проявом почуттів страху, болю, тривоги, напруги, жороби, несправедливості, але й спраги до життя, надії на мир та віри в щасливе майбутнє.

Основною метою «Арт-естафети» є популяризувати сучасне українське мистецтво у світі та зосередити увагу міжнародної спільноти на Україну та трагедію, яка відбувається на її території уже четвертий місяць.

Л. Пушкар

▲ З'їзд вітає завідувача відділом культури **Пряшівського самоврядного краю** **Емілія Антолікова**. на Маєрського, який не зміг взяти участь через службові обов'язки, і запевнила делегатів у підтримці і допомозі діяльності Союзу русинів-українців СР на ділянці культури. Другий секретар Посольства України в Словацькій Республіці **Михайло Дзихор** передав вітання з'їзду і за дорученням Посольства вручив **Павлові Богдану** Похвальну грамоту Кабінету Міністрів України

▲ Під час роботи VIII з'їзду СРУСР.

Фінансові пожертви

Редакція «Нового життя» вдячна за моральну і матеріальну підтримку читачів і прихильників газети.

На підтримку газети «Нове життя» пожертвувала:

Оксана Звінек-Грицак, Братислава – 50 €

Пожертви на газету, на діяльність Союзу русинів-українців СР та Словацько-українського культурного та інформаційного центру можна надсилати на такий рахунок:

VÚB Prešov, číslo účtu: SK95 0200 0000 0000 0223 4572
Редакція.

68 Свято культури русинів-українців Словаччини

29. – 31. 7. 2022

СВИДНИК

Дорогі делегати, шановні гості, пані і панове!

Сходимося на нашому VIII з'їзді Союзу русинів-українців Словацької Республіки, завданням якого є оцінити важливі і вимогливі період в житті нашої організації і намітити нові, перспективні цілі в інтенціях, котрі б мали спрямувати нашу роботу у наступних роках. Минуло вже понад 30 років діяльності нашої організації. Жодний з тих років не був легким, але ніколи в історії нашої організації не виникли такі обставини, які б нас змусили так міняти наші плани і нашу діяльність, як це було в оцінюваному періоді, тобто від нашого VII з'їзду. Йшлося про дві основні причини:

1) неочікувана і нічим необґрунтована резигнація Петра Сокола на функцію голови ЦР СРУСР 21.3.2018 р., отже 1 рік і 2 місяці після обрання на посаду;

2) пандемія коронавірусу COVID-19, яка призупинила нашу діяльність і вела до певної імпровізації, або, точніше, до пристосування нашої роботи тим можливостям, які нам давали міри, прийняті на подолання коронавірусу.

До обидвох цих моментів у нашій доповіді ще повернемося, але поки йдеться про періодичність наших з'їздів, які за Статутом мали б відбуватися кожних 4 роки, то слід відверто сказати, що раніше не було таких важливих причин, як зараз, а все-таки строк чотирьох років між з'їздами не було дотримано. Тепер це було 5 років і 6 місяців, але, напр. між III та IV з'їздами це було аж 5 років та 10 місяців. Такого продовження виборчого періоду в серйозній організації, яка керується демократичним статутом, не мало б бути.

З'їзд є найвищим органом Союзу. В періоді між з'їздами функцію найвищого органу виконує Центральна рада. Вона сходилася на своїх засіданнях регулярно – два рази у рік. І так за оцінюваний період відбулося 10 засідань ЦР. Довша перерва була лише перед останніми двома засіданнями, оскільки із-за пандемії коронавірусу ми чекали на проведення регіональних конференцій Союзу, щоб ЦР остаточно могла встановити термін VIII з'їзду, оскільки ні в одному з трьох термінів, встановлених на 9-ому засіданні, не можна було його реалізувати. Хочеться додати, що ми розуміємо складність ситуації, але наперекір тому думаємо, що якби регіональні конференції технічно були підготовлені, то терміни для їх проведення можна було знайти.

Президія є виконавчим органом Центральної ради і в періоді між її засіданнями. Аж до пандемії засідання Президії проходили регулярно кожного місяця з винятком літніх канікул. Але і під час пандемії ми знаходили форми і способи, як керувати організацією. Якщо не можна було зійтись особисто, то ми проводили наради членів по телефону, або пізніше в онлайн форматі.

Статутарним органом Союзу є голова Центральної ради, який керує організацією і представляє її. На установчому засіданні ЦР СРУСР, яка була обрана VII з'їздом, головою був обраний Петро Сокол. 21.3.2018 р., отже 1 рік і 2 місяці після обрання на посаду він без явних причин резигнував на функцію голови та всі інші посади, поєднані з нею (напр., член Міжурядової словацько-української комісії в справах культури, науки і національних меншин, член Президії СФУЛО і інші) і подав у відставку, перервав усі зв'язки із СРУСР. Оскільки ані зустріч членів Президії з ним не принесла жодних результатів і ніхто з членів Президії або ЦР не прийняв кандидатуру на голову, ЦР на своєму засіданні 30.06.2018 р. довірила виконувати обов'язки голови ЦР СРУСР і статутарного представника СРУСР заступнику голови Павлу Богданові.

Шановні делегати! Попередній період був, правда, позначений і важливими змінами та перетвореннями в суспільно-політичному, економічному і соціальному житті країни, які, зрозуміло, своїми позитивними і негативними сторінками теж впливали і впливають на громадян нашого регіону.

Той процес не міг не позначитись і на діяльності нашої національно-культурної організації – Союзу русинів-українців Словацької Республіки.

Органи державної влади Словацької Республіки роками не приділяли належної уваги рішенням соціально-економічних, культурно-національних та інших проблем нашої національної меншини, та не лише нашої. При обговоренні національних справ вони здебільшого зосереджуються на вирішенні проблем угорської, ромської меншин, а також русинської – ніби самотійної національної меншини, залишаючи поза увагою проблеми інших національних меншин, у тому числі нашої. Більше того, на

словацькій політичній сцені та в декотрих словацьких засобах масової інформації аж до часу повномасштабного вторгнення РФ в Україну публікувалися негативні матеріали по відношенню до України, а деколи навіть й антиукраїнського спрямування, що негативно відбивалося і нині відбивається на культурно-національному житті української національної меншини в Словаччині, зокрема на її національній свідомості та ставленні до України.

Як приклад можемо навести адміністрацію Президентки ЦР, яка після обрання на цю посаду п. Зузани Чапутової

який теж належить до нацменшин, але має цілком інші уяви про такі законодавчі норми, то здається, що перед цим законопроектом ще довга дорога до прийняття.

Отже, якщо зробити певну сумаризацію цих проблем, то виходить, що основні причини нашого сучасного стану є такі:

1. штучний розподіл нашої національної меншини в Словацькій Республіці на русинів і українців та відсутність чіткої позиції органів державної влади ЦР та наукових інституцій до нього;

2. соціально-економічна ситуація нашого регіону, яка призводить до посиленого

у вигляді закону про національні меншини. Сучасний Комітет в справах національних меншин та етнічних груп має недостатні компетенції і є лише одною із складових частин Ради Уряду ЦР в справах прав людини, національних меншин та гендерної рівності. Вимагаємо створення репрезентативного органу на зразок колишньої Ради Уряду ЦР в справах національних меншин, яку б очолював віцепрем'єр-міністр, і який би займався проблематикою їх культурно-національного життя й рекомендував державним органам та органам місцевого самоврядування приймати діючі рішення,

ти нашу українську національну меншину.

Нагадуємо, що в 1996 році представники СРУСР та Русинської оброди в присутності тодішнього голови Ради Уряду ЦР для національних меншин, віцепрем'єр-міністра Я. Калмана домовились на формуляції, яка записана в протоколі із зустрічі, що... «жителі північно-східної Словаччини, які ідентифікують себе як русини або як українці, творять одну національну меншину». Вимагаємо від державних органів ЦР перекваліфікувати цю домовленість, а від РО, щоб не забувала про історію та вчинки таких її представників, як був В. Турок-Гетеш.

Ми також вимагали і будемо вимагати від представників Словацької Республіки дотримуватись прокламованої засади, що вона є державою всіх її громадян. Разом з тим, вважаємо немінучим проведення всебічного аналізу дотеперішнього негативно-го розвитку української національної меншини в Словаччині, бодай за роки від закінчення Другої світової війни, і прийняти відповідні кроки для того, щоб припинити процес ліквідації української національної меншини у Словаччині і разом з представниками тої меншини і при допомозі України забезпечити всебічний її розвиток. Для того, крім виявлення доброї волі і порозуміння специфіки нашої національної меншини з боку представників ЦР, необхідно, щоб законодавчі органи Словацької Республіки прийняли правові норми про статус національних меншин в Словацькій Республіці, норми національного шкільництва та культурно-громадських організацій національних меншин, включно визначення способів управління шкільними та культурно-національними справами.

Виконання рішень попереднього з'їзду

Їх основою було і є збереження та розвиток культурно-національних традицій нашого населення як складової частини загальнодержавної культури. Зрозуміло, цей поступ, ці намагання немислимі без активної підтримки з боку відповідних центральних органів державної влади, а також органів і установ нижчих ступенів.

Правда, і в даному разі ми передбачали, що загальний стан в окремих галузях нашого життя буде поліпшуватись і що в кінцевому результаті це може позитивно віддзеркалитись і на ситуації в сфері культури, в тому числі і в роботі нашої національно-культурної організації – СРУСР. На жаль, наші сподівання, які прозвучали на попередньому з'їзді, не наповнювались.

Поза увагою центральних органів державної влади та органів самоуправи проходять і намагання нашого Союзу, його органів рішати наболілі питання нашого сьогодення, які безпосередньо пов'язані з життям і діяльністю нашої національно-культурної організації, а також нашої національності взагалі.

Наші намагання були спрямовані на активну і цілеспрямовану працю організації в культурно-освітній галузі, на народну художню творчість, а також на повнокровне внутрішньосоюзне життя нашої організації.

Всі активності, реалізовані в тому напрямі, були адресовані широкій громадськості, членам Союзу й іншим учасникам, молоді і дорослим, а також дітям шкільного і дошкільного віку.

Потрібно довести до кінця справу зі структуралізацією організації СРУСР у містах. Там, де є для цього передумови, треба переходити на клубну роботу. Потрібно активізувати внутрішньосоюзне життя в деяких мікрорайонах чи регіонах і містах, де воно і нашою виною занепало. Йдеться передусім про місто Меджилабірці і цілу Лабірську долину, міста Гуменне, Братиславу, Стропків, Сабинів, а також про села, де ми колись проводили наші акції або де в минулому працювали наші колективи.

Нам поки що не вдалось підхопити і залучити до роботи нашої організації ні наших земляків, які початком 90-их років переселились в різні міста Словаччини з України, тих, хто повернувся на свою рідну землю, у свій рідний край. Не цілком нам вдається залучити до нашої роботи студентів з України, але поступово вони приходять до нас і цікавляться нашою роботою. Тепер у Словаччину приїхали тисячі біженців з України, яких тут вигнала війна. Наперекір своєму особистою горю і проблемам вони поступово починають орієнтуватись і самі активно включаються в культурне життя в місцевостях, де вони проживають. Всю ту ситуацію можна позитивно використати для глибшого ознайомлення словацьких громадян з культурою та життям України, а водночас і для оновлення тих

(Продовження на 3 стор.)

Наша перспектива – бути єдиними

Звіт про діяльність Союзу русинів-українців Словацької Республіки за період від VII з'їзду СРУСР (21.1.2017 р.), який зачитав Павло Богдан

становила по двох радників для угорської, ромської та русинської нацменшин і одного радника для дальших 10 офіційно визнаних нацменшин. Стала нею Елена Галлова Криглерова, директорка «Centra pre výskum etnicity a kultúry, ktorého aktivitu sú zamerané predovšetkým na etnické, jazykové a náboženské menšiny. Zameriava sa na inklúziu marginalizovaných skupín, či už ide o Rómov, migrantov alebo iné menšiny. Tematicky sa zameriavame predovšetkým na oblasť vzdelávania, bývania, sociálnej situácie, interetnických vzťahov a politickej participácie.» Не важно, що про цей центр ніхто з представників нацменшин майже нічого не знає, важливо те, що пані Галлова Криглерова, як радник президентки ніколи ніяким способом не контактувалася з організаціями нацменшин і не цікавилася їхніми проблемами. В результаті пані президентка за два дні до свого офіційного візиту Києва у вересні 2019 р. відвідала Пряшів і зустрілася з представниками русинської та ромської меншин, замість того, щоб здобути інформації про меншину того народу, з президентом якого вона має вести переговори. У листі-відповіді на нашу скаргу було наведено, що така зустріч відбудеться в найближчому можливому терміні. Навесні цього року пані президентка цілий один тиждень провела на Східній Словаччині, відвідала і Пряшів, але з представниками нашої меншини знову не зустрілася. А через короткий час знову поїхала до Києва...

Подібний приклад можна навести і на рівні самоврядних органів. При Представництві Пряшівського самоврядного краю (ПСК) вже від його виникнення існує комісія для культури і національних меншин. Її членами є 7 депутатів ПСК, завідувача відділом культури ПСК та 6 інших осіб. За попереднього голови які-такі контакти були між нами, він був і гостем нашого VII з'їзду. Сучасні члени мають дуже мало спільного з культурою нацменшин і ніхто з них і не пробував зв'язатись з нами, запросити нас на засідання комісії, чи прийти подивитись на якусь нашу акцію, поцікавитись нашими проблемами, яких немало.

Ставлення до нацменшин парламента та уряду ЦР, і не лише в цьому виборчому періоді, але й на протязі всього 30-річного існування ЦР найкраще документують гри навколо закону про національні меншини. Він був вже декілька разів випрацьований, але ніколи не був прийнятий. Сучасний Уряд ЦР його прийняття має записано навіть в легіслативному плані. Проект закону був розроблений Уповноваженим Урядом ЦР в справах національних меншин Ласлом Буковським за співучасті представників меншин. Важко тепер говорити про його долю, але оскільки один депутат однієї з коаліційних партій,

міграції населення за роботою в інші міста Словаччини та за кордон, наслідком чого є акселерація асиміляції;

3. розпад існуючої системи національної освіти русинів-українців. З-понад 280 осно-

▲ Звітну доповідь зачитав заступник голови Центральної ради СРУСР Павло Богдан.

вних і середніх шкіл з українською мовою навчання або з вивченням української мови як предмета, сьогодні залишилось усього 2 основні і 1 середня школа, в яких діти мають можливість вивчати українську мову. Внаслідок того зростає кількість дітей, які не знають навіть азбуки;

4. ігнорування наших вимог, висловлених в численних резолюціях, петиціях, меморандумах, протестах, скаргах і т. п.;

5. відсутність правових норм, які б давали можливість представникам національних меншин брати активну участь у вирішенні питань, які безпосередньо стосуються їх;

6. нічим необґрунтований поділ радіо-передач для русинів-українців РТВС на самостійні редакції, переселення редакцій до Кошиць і їх повна персональна, програмна та фінансова деградація, що призводить до поглиблення розподілу нашого єдиного етносу на дві окремі спільноти.

7. зміна назви й характеру професійних Українського національного театру та Піддуляньського українського народного ансамблю і недотримання їх статуту, за яким мають рівномірно служити обом групам розділеної національності;

8. постійні спроби ліквідації Музею української культури.

Виходячи з наведеного, ми вимагали і вимагаємо від найвищих органів державної влади Словацької Республіки прийняти відповідні законодавчі норми для забезпечення розвитку національних меншин Словаччини. Закон про створення Фонду підтримки культури національних меншин, прийнятий у 2017 році, недостатній і його потрібно новелізувати, але, крім того, потрібно прийняти загальну правову норму

▲ Частина делегатів з'їзду з Кошиць, Гуменного і Снини.

Склад центральних органів Союзу русинів-українців СР

ПАВЛО БОГДАН – голова Центральної ради Союзу русинів-українців СР

ГАЛИНА МИВКАНИЧ – заступник голови Центральної ради СРУСР

ВІКТОР БАНДУРЧИН – заступник голови Центральної ради СРУСР

АНДРІЙ ЯЦКАНИН – заступник голови Центральної ради СРУСР

Центральна рада Союзу русинів-українців СР

ВІКТОР БАНДУРЧИН
ПАВЛО БОГДАН
МІРІАМ БОЖИК
АННА БЕНЬО
МИХАЕЛА ВАСИЛЕНКО
ЛЮДМИЛА ГАР'ЯНСЬКА
ВІКТОР ГАЩАК
МАРІЯ ГМІТЕР
ОЛЕНА ДИЦЬ
МИКОЛА ДЕНІС
ЯРОСЛАВ ДЖОГАНІК
АННА ДЗУБАК
ОЛЕНА ДОВГОВИЧ
ГАЛИНА МИВКАНИЧ
ІВАН ЛУКАЧ
ЮЛІУС ПАНЬКО
МИКОЛА ПЕТРИЩАК
МАРІЯ ПІРОШ
ЛЮДМИЛА РАЖИНА
ВАЛЕРІЯ СМІЛЬНИЦЬКА
ВАРФОЛОМІЙ СОТАК
МИХАЙЛО ЧОКИНА
ЖАНЕТА ШТЕФАНИК
АНДРІЙ ЯЦКАНИН
ІВАН ЯЦКАНИН

Кандидати в члени Центральної ради:

ВОЛОДИМИР ГУНТЕЙ
МАРІЯНА КНАПІК
ТЕТЯНА МУДРА
СВЯТОСЛАВ ПІРОДА
ЯН ЦУПЕР
МИХАЙЛО ЧИЧВАРА

Центральна контрольно-ревізійна комісія Союзу русинів-українців СР

ЛЮДМИЛА ГУМЕНИК
ЄВА ОЛЕАР (голова)
ЗЛАТЯ ФУНДАК

Кандидат в члени Центральної контрольно-ревізійної комісії

ІВАН МИВКАНИЧ

Президія Центральної ради Союзу русинів-українців СР

ВІКТОР БАНДУРЧИН – заступник голови ЦР СРУСР

ПАВЛО БОГДАН – голова

Центральної ради СРУСР

ЛЮДМИЛА ГАР'ЯНСЬКА

МИКОЛА ДЕНІС

ЯРОСЛАВ ДЖОГАНІК

ІВАН ЛУКАЧ

ГАЛИНА МИВКАНИЧ – заступник голови ЦР СРУСР

МИКОЛА ПЕТРИЩАК

ЛЮДМИЛА РАЖИНА

ЖАНЕТА ШТЕФАНИК

АНДРІЙ ЯЦКАНИН – заступник голови ЦР СРУСР

Сторінки минулого (59)

ВЕЛИКІ ОЗОРОВЦІ – VELKÉ OZOROVCE (окр. Требішів)

В історичних довідках назване село фігурує як (Velké Ozorovce. З середини 14 ст. регулярно вживалася офіційна назва, поширена на угорське Nagy, т. є. Великі Озоровці. Село під назвою Ozorowce зустрічаємо також в «Географічно-історичному і товарному лексиконі Угорщини» (1786) Яна Матея Корабинського. Історичні назви села були такі: Azar (1304), Ozor (1327), Noghozor (1352), Welke Ozorowcze (1773), Ozorowcze, Ozorowce (1786), Velké Ozorovce (1920).

Храм, засвячений св. архангелові Михаїлу, у селі вже був у 1332 році. Храм засвідчений документально в 1383 році. Патронічний храм засвідчує присутність у Великих Озоровцях віруючих

східного обряду, якими була українська людність – русини. Матір'ю церквою для місцевих віруючих східного обряду є греко-католицька церква в Земплінській Теплиці. На історичних стежках у Великих Озоровцях теж пройшли релігійні баталії: католизація, протестантизм, дальша католизація... Яким був пан, такою була і релігія. Тому і сліди східного обряду розпливаються на звивистих історичних стежках.

Сьогодні у Великих Озоровцях домінує римо-католицький костол Різдва Діви Марії, який стоїть на місці старшої середньовічної будівлі з 14 ст.

Присутність віруючих східного обряду в наш час засвідчує перепис населення 2021 року. Згідно з ним, з 752 жителів села римо-католики – 541, греко-католики – 101, євангеліки – 2, реформати – 10, православні – 6, єговісти – 5,

адвентисти – 5, без віросповідання – 57. (Для порівняння дані перепису 2011 року: жителів 746, римо-католики – 545, греко-католики – 100, євангеліки – 3, реформати – 7, православні – 9, єговісти – 6, адвентисти – 1, без віросповідання – 26).

Ясна річ, в плінні віків загубився слід національної самосвідомості місцевих віруючих східної церкви: домінують жителі словацької національності – 694. З-поміж дальших національностей в селі наявні жителі угорської національності – 7, ромської – 25, русинської – 1, української – 3, чеської – 5, польської – 1, румунської – 1. У 19 осіб не було встановлено національну приналежність. (У переписі населення 2011 року щодо національної приналежності стан був такий: словацька національність – 656, угорська – 2, ромська – 42, русинська – 3, українська – 3, чеська – 4, польська – 1, російська – 2, у 33 осіб не була встановлена національність).

-мі-

Екскурсія у минуле

▲ Учасники екскурсії біля пам'ятника О. Духновичу.

Учні гуртка української мови ОШ Убля 28.06.2022 р. здійснили інтересну екскурсію до сіл Тополя і Улич.

У Тополі діти поклали квіти до пам'ятника Олександрові Духновичу і розповіли собі про нього і його життя. За знання дістали солодощі. В інформаційному центрі подивилися на карту околиці і оглянули стародавній одяг. Потім пішли в

церкву архангела Михаїла, де їм про історію церкви і села розповіла пані Кірешова. Велика пошана та подяка людям села, що вони зберігають свою історію.

У селі Улич учні оглянули мініатюрні церкви із околиці. Кожний вибрав одну і прочитав про неї останнім дітям.

Дорогою додому подивилися із висоти на наше водоймище Старина і пообідали у готелі «Армалес» у Стаціні.

Жаль, що у такій інтересній екскурсії не могли бути всі учні гуртка української мови.

-МК-

НА ДОПОМОГУ БІЖЕНЦЯМ

▲ Інтеграційний центр допомоги українським біженцям Кошиці, вул. Главна,

▲ Відвідувачі під час відкриття інтеграційного центра Кошиці, вул. Главна,

треби, які виникли після початку війни в Україні. «Ми відкриваємо їх завдяки підтримці Звернення в надзвичайних

▲ Делегати за Пряшівську Регіональну раду СРУСР.

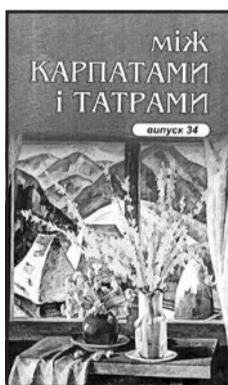
Вигляд книговидавничої справи

У цей час книговидавнича справа в Україні знаходиться в складній обстановці. Обсяги книгодрукування в Україні на початку року скоротилися на 60 відсотків. Вторгнення російського агресора в Україну завдало ще більше шкоди. Більшість друкарень було заблоковано, деякі були зруйновані. Наприклад, на початку червня цього року лише 39 відсотків видавництва України продовжували роботу, а 22% мали зруйновані частково чи повністю склади й офіси. І хоча видавці намагаються пристосуватися до нових умов, але тут на заваді ще й економічні чинники: нестача коштів і низький рівень платоспроможності покупців.

І хоча книгодрукування під час пандемії та війни постраждало, воно має шанси швидкого відновлення.

Нещодавно до нас надійшли книги із сусіднього Закарпаття, з Ужгорода. Йдеться про книги, які мають відношення і до нашого літературного життя.

34-й випуск серії «Між Карпатами і Татрами», який вийшов в ужгородському видавництві «РІК-У», презентує вибрані з добrotки закарпатської української поетеси Христини Керити у словацькому перекладі Валерії Юричкової (член Співки українських письменників Словащини). У передмові «Вслухаючись у відголос добу» Тетяна Ліхтей написала: «Та Х. Керита є не тільки поетом від Бога, але й прозорливим наставником, мудрим педагогом, вчителем з великої літери. Пройшовши непростий шлях власного становлення,

вона радо допомагає обдарованим дітям реалізуватися в літературі, як керівник літературного центру «Джерело» сприяє, зокрема, у виданні їхніх мистецьких первоцітків».

Не менш цікавим є видання «Зоря Шевченка над Карпатами», яке появилось у видавництві «TIMPANI». Згаданий збірник ініційований учасниками Міжнародних фестивалів «Карпатська ватра», що відбулися на Закарпатті (2008-2018 рр.), склали твори українських поетів Карпатського регіону попередніх поколінь і тих, які тепер живуть у Закарпатській, Івано-Франківській, Львівській, Чернівецькій областях України, але і у Словащині, Польщі, Угорщині, Румунії. В анотації цього збірника зазначається, що на ці землі слово Шевченка прийшло тяжкими дорогами, щоб прорости у душах людей вірою, надією, любов'ю до України Воно надавало снаги у боротьбі за національне визволення, пробудження національної свідомості, утвердження українського національного духу в думці, слові й ділі грядущих поколінь. Передмову «Ми виростили з Шевченкового слова» написав відомий закарпатський український поет Василь Густі.

У розділі «Щире слово із краю Бескидів» представлено твори українських письменників Словащини – Івана Мацинського, Іллі Галайди, Віктора Гайного, Сергія Макари, Петра Гулі, Йосифа Збіглія, Йосифа Шелепця, Степана Гостиняка, Ганни Коцур.

(ІЯ)

Словацька католицька благодійна організація (SKCH) була першою організацією, яка була на кордоні після початку війни. Окрім негайної допомоги на кордоні та регулярних щотижневих поставок гуманітарної допомоги та ліків в Україну, вона надає підтримку біженцям шляхом інтеграції. Тому перші кроки людей, які втекли від війни в Україні та знайшли тимчасовий притулок у Словащині, будуть спрямовані до центрів підтримки. SKCH відкриває загалом двадцять п'ять із них через свої єпархіяльні благодійні організації.

Перший інтеграційний центр по допомозі українським біженцям було відкрито 9 червня 2022 року в Кошицях за адресою вул. Главна, 68 під егідою Греко-католицької єпархіяльної благодійної організації в Кошицях, директорка Мгр. Анна Іванкова.

Хто може надати мені житло? Які документи мені потрібні для перебування в Словащині та де їх отримати? Як записати дітей до школи, де я можу знайти роботу і маю право на матеріальну та продовольчу допомогу? Ці та інші питання найчастіше шукають люди, які втекли до Словащини від війни в Україні. У центрах підтримки благодійності на них відповідь команда професійно підготовлених працівників.

Центри виконують роль важливого першого контакту та водночас надають допомогу біженцям з України. Відкриваючи їх, Caritas відповідає на по-

ситуація (EMERGENCY APPEAL). Це фінансовий механізм для вирішення криз і гуманітарних катастроф у світі. Його охоплює Caritas Internationalis, міжнародна організація, до складу якої входить також Словацька католицька благодійна організація, – пояснює генеральний секретар SKCH Мирослав Дзуреч. Діючий інтеграційний центр у Кошицях на вул. Главній, 68, надає продовольчу та матеріальну допомогу українським біженцям, психологічну підтримку, супровід та допомогу у пошуку роботи чи проживання. В центрі проходять курси словацької мови, діє виставка української літератури – класичної і сучасної, української атрибутики, ручних робіт, з якими можуть ознайомитися відвідувачі. Виставку підготувала І. Мацко, яка працює в центрі перекладачем та лектором.

У Словащині наразі 75 000 людей попросили тимчасового притулку від початку війни в Україні, з яких приблизно 12 000 проживають у Кошицькому регіоні. Центри підтримки відкриті в Братиславі, Трнаві, Нітрі, Жиліні, Рожняві, Банській Бистриці, Попрадї, Ружомберку, Пряшеві, Долному Кубіні та багатьох інших містах. Всю необхідну інформацію про їх діяльність, а також контактні дані можна знайти на сайті www.charita.sk.

-ІМ-

▲ Урочистий концерт з нагоди 35-річчя Українського народного хору «Карпати» – соло співає Марія Побегова, дирижує Святослав Довгович.

Хор «КАРПАТИ» відсвяткував 35-річчя діяльності

Двома урочистими концертами в Кошицях та Братиславі в кінці червня Український народний хор «Карпати» закінчив скорочений сезон. В неділю, 26 червня, в Історичній ратуші міста Кошиці відбулося святкування 35-річчя хору, яке через пандемію відкладалось півтора року. В середу, 29 червня, хор «Карпати» був гостем урочистого концерту з нагоди 50-річчя діяльності братиславського Музично-драматичного ансамблю Тараса Шевченка, який відбувся в Будинку культури в Ружиніві.

Святкування 35-ї річниці хору «Карпати» тричі не дозволила пандемія і хор, який на першій репетиції зустрівся 22 жовтня 1985 року, тому свій «день народження», разом із друзями та гостями – молодіжним оркестром «Музикою Ювеналіс», чоловічою співацькою групою «Поляна», Маріаном Лукачем і Максимом Куценком – солістами Оперного театру Кошиці та Тріо Корманикових, відсвяткував 26 червня 2022 року. Концерт реалізовано з фінансовою підтримкою Фонду підтримки культури нацменшин КУЛТМІНОР. В публіці заповненого залу Історичної ратуші були присутні і почесні гості – Едуард Бураш і Растіслав Ілек, радники голови Уряду Словацької Республіки з транскордонної співпраці та в справі регіонального розвитку, голова РР СРУСР в Кошицях Людмила Гар'янська, старости та представники самоврядування міста Кошиці та його міських частин.

Концерт був присвячений не лише ювілею хору, але й важко випробуваній Україні та всім жертвам безглуздої та невинної агресії московського імперіалізму, яка є наступом не лише на свободу України, а й на свободу і демократію цілої Європи. І тому після вітальної пісні хору модератори концерту Людмила Гар'янська та Марія Побе-

го обрядю. Забезпечило концерти і виступи 128 українським колективом з України і дальших країн Європи. «35 років в історії людства – це мікроскопічна частина, однак 35 років жертвенної та успішної роботи на українському мистецькому поприщі українців мимомо України – це колосальна величина,

Невід'ємною частиною діяльності хору «Карпати» була і реалізація щорічних концертів-академій в честь генія українського народу Тараса Шевченка. Його думки є актуальними і в сучасності. На урочистому концерті віддали йому честь піснями на його слова «Думи мої, думи мої», у виконан-

▲ Гостями концерту були і солісти Оперного театру Кошиці Максим Куценко та Мар'ян Лукач, у виконанні яких прозвучали «Думи мої, думи мої». Супроводив молодіжний оркестр «Музика Ювеналіс» під диригуванням Ігоря Довговича.

котра буде золотими літерами записана не тільки в історію русинів-українців Словаччини, але і в загальноукраїнській культурній спадщині та в спадщині словацької культури» – сказала модераторка Марія Побегова.

На початку концерту прозвучали пісні з бездонної криниці українського пісенного багатства, а саме: «Дай же, Боже, добрий час», «Ой заграля

ні шановних гостей програми Мар'яна Лукача та Максима Куценка, солісти Державного театру Кошиці, та пісню «Ребе та стогне Дніпр широкій». В кінці концерту прозвучав духовний гімн України «Молитва за народ» Миколи Лисенка, яку виконавці присвятили всім присутнім, українському народу і всім демократичним народам світу.

Урочистий концерт був після довгого часу першою більшою зустріччю хору «Карпати» із своїми вірними глядачами та прихильниками. І на сцені, і в публіці, яка в кінці стоячи тривалими оплесками дякувала за дальший незабутній концерт, відчутно було велику радість і натхнення, що вдалося концерт зорганізувати і що всі знову могли зустрітись.

В середу, 29 червня, «Карпати», разом з частиною оркестру «Музика Ювеналіс» повторно представилися в Братиславі. Виступили в програмі урочистого концерту з нагоди 50-річчя діяльності братиславського Музично-драматичного ансамблю Тараса Шевченка. Участь хору «Карпати» в концерті братиславського колективу забезпечило керівництво «Шевченківців» на чолі з Мартою Каконі та Михайлом Калиняком. «Карпати» своїх приятелів привітали не тільки піснями, але і вітальним листом, який в кінці концерту зачитав Левко Довгович. Прозвучали, крім іншого, і такі слова: «Небагато українських колективів може пишатись п'ятдесяти роками систематичної й непересічної діяльності на закордонному українському мистецькому поприщі. Глибокий уклін керівництву й учасникам ансамблю за такий почин. Діяльність братиславського Музично-драматичного ансамблю Тараса Шевченка може служити світлим прикладом для закордонних українських мистецьких колективів, головним чином у жертвенній відданості українській справі осіб-фантасів, котрі без будь-якої матеріальної винагороди віддають свій вільний час для амбасадорської презентації України за кордоном на славу і престиж нашого багатозагального, але нескореного народу».

Побут хору «Карпати» в Братиславі, як і в попередніх випадках, вже традиційно закінчено дружньою зустріччю та гостинною колективно в городі родини Романа й Марійки Рибаків, за що їм належить велике визнання і щира подяка.

Святослав ДОВГОВИЧ.
Фотографії Мирослава Вацули.

УКРАЇНЦІ СЛОВАКАМ Концерт-подяка

«Шановні гостинні словаки, всі люди доброї волі, які підклали нам своє плече у важкий час – час війни. За те, щоб українці мали можливість говорити рідною мовою, піднімати синьожовтий стяг і виконувати гімн України,

підтримку Виноградівської територіальної громади в часі війни вручив заступник Виноградівського міського голови Віталій Любка Подяки Виноградівської міської ради та цінні подарунки від громадського об'єднання

ми платимо дорогу ціну – життя наших громадян, дітей, жінок. І сьогодні хочемо сказати слова подяки тим людям, які не залишили нас у біді, які відкрили свої серця для всіх, хто страждав від війни. Нещодавно президентка Словаччини Зузана Чапутова виступала в Українському парламенті. Її виступ – це демонстрація підтримки України. Дякуємо Словаччині за солідарність з Україною. І в той час, коли наші воїни тримають небо над Україною, ми, працівники культури Виноградівської територіальної громади, на жаль, тільки в жіночому складі, ділимося з вами своїми найзаповітнішими мріями про мир та говоримо з вами мовою мистецтва. Наш концерт-подяка для вас...». Такою зворушливою була не лише промова гостей з України, але весь концерт, який відбувся 19 червня 2022 року у скансені СНМ – Музею української культури у Свиднику. Ідея та його організація належить громадському об'єднанню «Любов» в особі Сергія Зубарева та до співорганізації долучились СНМ – Музей української культури, місто Свидник і громадська організація «Любов плюс любов». Захід підтримав Пряшівський самоврядний край та Продовольчий банк Словаччини.

Поблизу сценічного майданчика, у приміщенні возарні, було розміщено інсталяцію «Ми хотіли жити» та триптих плакатів «Україна у війні», виставку картин Гелени Матій і Альони Стасюк та учнів Широковської мистецької школи, також експозицію стародавніх і сучасних вишивок. Українські майстрині демонстрували вироби з глини – Ольга Гал, ляльки-мотанки та з них майстер-клас Мар'яна Марушка.

За вагомий внесок у розвиток волонтерського руху, активну благодійну та соціально-гуманітарну діяльність,

«Любов» надав Сергій Зубарев: Пряшівському самоврядуванню краю; місту Свидник; сільським громадам та жителям с. Убля, с. Хоньковці, с. Нижня Полянка; Православним Церковним общинам о. Никулина, о. Гуменика, о. Савчака; колективу ІЦЕ-Арени клубу ГЦ ГРОТТО; 21-й механізованій роті (командир – підполковник Петер Глебашко); благодійній організації «Спишська Католицька Харита»; ТОВ «АДАСТРА»; СНМ – Музею української культури; волонтерам Мартину Балажу і Антону Фрїчу. І окремі слова подяки належали Сергію Зубареву, за плечима якого неймовірна волонтерська робота, котра триває донині – тисячі тонн зібраного і доставленого в Україну гуманітарного вантажу.

Зворушливі пісні у виконанні надзвичайно талановитої молоді співачки Анастасії Браташук викликали сльози і захоплення. Майстерно виступили хореографічна група студії мистецтв New art, керівник Вікторія Мазуряк, народний аматорський хорівий колектив Виноградівського міського будинку культури під керівництвом Тетяни Гудачок, гіп-гоп група студії мистецтв New art під керівництвом Володимира Корпоша, вокальний квартет Олешницької мистецької школи, керівник Ванда Любка. Особлива подяка за підготовку концерту та його проведення належить заступнику голови відділу культури та туризму Виноградівської міської ради Олесі Данилець та директору Виноградівського міського будинку культури Наталії Вейконь.

Дякуємо всім глядачам, котрі прийняли запрошення організатора концерту, а головне прийняли слова подяки, які звучали від щирих українських сердець.

СНМ – МУК

В Кошицях (вул. Главна, 11) до ваших послуг
Zdravotnícke potreby
Gabriela Hajtášová M-SHOP

NOVE ŽYTĽA

KULT
MINOR

sk. Počítačová sadzba NITTECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 72. Šéfredaktor Miroslav Pjuck. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexta.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 € Štvrťročné predplatné 2,60 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlač@slposta.sk.

НОВЕ ЖИТТЯ

Видає Союз русинів-українців СР.
Рік видання 72. Головний редактор Мiroslav Pjuck. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nexta.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просубу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.